

WKZ D. ST.41140-2/1416 /1987/2005

Warszawa, dnia 29.08.2005

DECYZJA NR 1787 / 2005

w sprawie wpisania do rejestru zabytków

Na podstawie przepisów art. 7 pkt. 1, art. 8, art. 9 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 roku nr 162, poz. 1568) w trybie art. 104 kpa, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu.

Wojewódzki Konserwator Zabytków w Warszawie

orzeka:

wpisać do rejestru zabytków województwa mazowieckiego:

1. - **następujące obiekty** niewpisane do rejestru zabytków decyzją WKZ z dnia 13 maja 1975r

Ł. Fenolownia, 1886-88, ok. 1900

M. Portiernia, 1920-39

N. Magazyn centralny, 1886-1888

O. Warsztat, ok. 1900

P. Naftalenownia, ok. 1900

R. Budynek administracyjny, 1926 - budynek objęty wnioskiem

S. Benzolownia, 1927

T. Kalorymetr, ok. 1900

U. Centrala elektryczna, 1912-23

W. Budynek d. stajni i powozowni, 1886-1888

X. Budynek mieszkalny, 1886-1888, 1926

Y. Budynek mieszkalny, 1886-1888, ok. 1900

Z. Budynek mieszkalny, 1886-1888, ok. 1900

- pozostałości alei drzew wytyczonych w linii: pln – pld i wsch - zach oraz pozostałości ogrodu zlokalizowanego na tyłach budynku mieszkalnego oznaczonego literą X

- zachowane granitowe nawierzchnie brukowe – sprzed 1939r.

wszystkie położone na terenie Gazowni Warszawskiej usytuowanej w Warszawie przy ul. Kasprzaka 25

2. - otoczenie elementów zespołu Gazowni Warszawskiej objętych ochroną na mocy niniejszej decyzji i decyzji z dnia 13 maja 1975r.

▪ Zabytkowe obiekty oznaczono na załączonej mapie linią w kolorze czerwonym, granice otoczenia oznaczono linią w kolorze zielonym. Załącznik graficzny do niniejszej decyzji stanowi jej integralną część. Obszar strefy otoczenia zamyka się w granicach działek ew. z obrębu 60407 o nr 7, 8, 29, 30, 31, 33, 48

▪ Na mocy niniejszej decyzji, w odniesieniu do elementów wymienionych w pkt. 1 sentencji ochroną obejmuje się:

- zachowaną architekturę zewnętrzną, z wyłączeniem przekształceń dokonanych po 1939r.: obiekty oznaczone na załączonej mapie literami od Ł do Z

- zachowane stałe wyposażenie i wystrój wewnątrz: obiekty oznaczone lit. X, Y, Z

- łupinową konstrukcję zadaszenia w budynku oznaczonym lit. N

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 13 maja 1975 część zespołu Gazowni, położona w Warszawie przy ul. Kasprzaka 25 została wpisana do rejestru zabytków, pod nr rejestru 884 (zostały one oznaczone na załączniku graficznym niniejszej decyzji kolejno literami: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L - odsiarczalnię systemu IV rozebrano w 1994r.). W decyzji z 1975 r. nie wskazano granic ochrony konserwatorskiej dla wymienionych w jej sentencji obiektów, stanowiących elementy składowe zespołu. Z uwagi na powyższe dnia 23 czerwca 1987r. Wojewódzki Konserwator Zabytków w Warszawie rozpoczął postępowanie mające na celu wpis do rejestru zabytków „Zespołu przestrzenno-architektonicznego ‘Gazowni Warszawskiej’ wraz z systemem dróg, ich nawierzchnią, zielenią, urządzeniami produkcyjnymi, pozostałą historyczną zabudową przemysłowo – administracyjną” nie wpisaną do rejestru w 1975 r. Biorąc pod uwagę regulacje prawne obecnej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a w szczególności wprowadzenie pojęcia otoczenia zabytku i możliwości jego wpisu do rejestru zabytków, w niniejszej decyzji oprócz ustalenia ochrony dla pozostałych elementów zabytkowych wyznaczono obszar ochrony relacji przestrzennych w ramach zespołu.

Powstanie Gazowni wiąże się z działalnością Niemieckiego Kontynentalnego Towarzystwa z Dessau, które w 1856 r. otworzyło Zakład Gazowy (Gazownia I) na Solcu. Stale rosnące zapotrzebowanie na gaz wymogło utworzenie kolejnego zakładu (Gazownia II) usytuowanego na terenie Woli, w obszarze wsi Czyste. O nowej lokalizacji zdecydowało sąsiedztwo, od zachodu, linii kolei warszawsko-wiedeńskiej. Zakład dysponował własną boczniką kolejową, ułatwiającą sprawne zaopatrzenie w węgiel kamienny. Sukcesywną rozbudowę zakładu umożliwiały znaczne rezerwy terenu. W 1923r. nastąpiło przekazanie Gazowni miastu.

Zespół będący przedmiotem niniejszej decyzji, położony w kwartale ulic: Kasprzaka, Krzyżanowskiego, Prądzyńskiego i Bema, ukształtował się w dwóch zasadniczych okresach przypadających na lata 1886-ok.1900 oraz 1924-39. Brak całościowej koncepcji, wobec etapowego rozwijania zakładu, zrekompenrowano wprowadzeniem dominant i osi urbanistycznych. Zabudowania skoncentrowano wzdłuż głównej osi założenia - alei wytyczonej w linii północ-południe, zamkniętej od północy bramą wjazdową. Druga aleja, prostopadła do głównej, przebiegała na zapleczu budynków mieszkalnych, tworzących pierzeję ulicy Kasprzaka. Obie aleje były niegdyś wysadzone szpalerami drzew - obecnie zachowanymi szczątkowo - związanymi z ciągami trawników i żywopłotów.

Po wschodniej stronie osi założenia, począwszy od 1892r. sytuowano zabudowania Fabryki Chemicznej, wykorzystującej produkty uboczne uzyskane w toku produkcji gazu (destylatornia smoly, przeróbka amoniaku, przerabianie odciągniętego z gazu cyjanu i naftaliny). Rozbudowana po 1926r. działała jako odrębna jednostka organizacyjna pod nazwą "Fabryka Chemiczna Gazowni Miejskiej m.st. Warszawy".

Budynki powstałe w ostatniej ćwierci XIX w. cechują charakterystyczne nieotynkowane, ceglane elewacje oraz wykorzystanie form historyzujących (rundbogestil). Zabudowania powstałe w okresie międzywojennym cechuje natomiast uproszczenie, niemal wyeliminowanie detalu (modernizm), otynkowane elewacje oraz wykorzystanie żelbetowych prefabrykatów. Wyjątkiem jest piecownia Glover-West. operująca tradycyjnym dla zespołu ceglanymi elewacjami, które powiązane z eksponowanym stalowym szkieletem konstrukcyjnym. Wybudowana w 1927-31r., była drugim tego rodzaju obiektem w Europie, z piecami funkcjonującymi w systemie ciągłym.

Lata II wojny światowej przyniosły gazowni duże zniszczenia i straty. Spłonęły zbiorniki gazu, składy olejów, zdemontowano maszyny. Zakład, uruchomiony ponownie w 1945r., działał do 1977r. Obecnie większość obiektów, dawniej wykorzystywanych w toku produkcji gazu, jest sukcesywnie przystosowywana do nowych potrzeb (administracyjno-biurowe), część budynków funkcjonuje jako Muzeum Gazownictwa, a pozostałe są użytkowane jako mieszkalne. Te ostatnie posiadają w znacznym zachowane stałe wyposażenie wewnątrz (stolarka okienna i drzwiowa, drewniane oraz żeliwne balustrady schodów, ceramiczna okładzina podestów, sztukaterie). Od lat dziewięćdziesiątych na terenie Gazowni powstały nowe formy zagospodarowania (m. in. zabudowania Warszawskiego Centrum Expo XXI w.).

Zasięg obszaru otoczenia wskazanego niniejszą decyzją wytyczono w oparciu o obecne granice działek ewidencyjnych, w sposób odpowiadający, w zasadniczej mierze, przebiegowi historycznych granic terenu Gazowni. Z uwagi na rozczłonkowanie zabytkowej zabudowy zespołu, znaczną ilość obiektów o niskiej wartości (w tym część obiektów sprzed 1939, znacznie przekształconych) oraz powstałych w latach powojennych, strefa otoczenia winna umożliwiać WKZ wypowiedź co do kształtu ewentualnego, nowego zagospodarowania bezpośredniego sąsiedztwa zabytku.

Zespół Gazowni Warszawskiej położony przy ul. Kasprzaka 25 stanowi cenny dokument rozwoju przemysłu warszawskiego i znaczący element krajobrazu urbanistycznego Woli, jest on obiektem zabytkowym w rozumieniu art. 3 pkt. 1, pkt. 13 i art. 6 ust.1 pkt. 1b, c, e ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Z uwagi na zachowane formy architektoniczne, walor naukowy i historyczne elementy wymienione w pkt. 1 sentencji niniejszej decyzji zostają wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego i podlegają wraz z otoczeniem ochronie prawnej.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom na podstawie art.127 kpa odwołanie do Ministra Kultury, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego urzędu zgodnie z art. 129 § 2 kpa w terminie 14 dni od doręczenia przedmiotowej decyzji.

ZAŁĄCZNIKI:

- 1.Kopia mapy ewidencyjnej
- 2.Pouczenie o skutkach wpisu do rejestru

OTRZYMUJĄ:

1. Przedsiębiorstwo Państwowe Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A., ul. Kasprzaka 25, 01-224 Warszawa
 2. Instytut Nafty i Gazu - Oddział w Warszawie, ul. Kasprzaka 25, 01-224 Warszawa
 3. Marcin Biernacki, ul. Naruszewicza 20 m 6, 02-627 Warszawa
 4. Justyna Grudzińska, ul. Anielewicza 2 m 12, 00-157 Warszawa
 5. Joanna Biernacka oraz Marcin Biernacki, ul. Krochmalna 3 m 713, 00-864 Warszawa
 6. Warszawskie Centrum Expo XXI w. Sp. z o.o., ul. Prądzyńskiego 12/14, 01-222 Warszawa
7. 4xWUOZ a/a (teczka obiektu, nr rejestru, KW, kataster)

DO WIADOMOŚCI:

1. Burmistrz Dzielnicy Wola. m. st. Warszawy, Al. Solidarności 90, 01-003 Warszawa
2. Delegatura Biura Geodezji i Katastru dla Dzielnicy Wola, Al. Solidarności 90, 01-003 Warszawa
3. Biuro Gospodarki Nieruchomościami, ul. Koszykowa 6A, 00-564 Warszawa
4. Biuro Naczelnego Architekta Miasta, PKiN, Pl. Defilad 1 XIII p., 00-950 Warszawa + DEL.
5. Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków, ul. Foksal 11, 00-372 Warszawa
6. Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, ul. Szwależerów 9, 00-461 Warszawa

OPRACOWAŁA: SYLWIA TEOFILUK TEL. 828 58 05

URZĄD
MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY
Wydział Kultury i Sztuki
Konservator Zabytków m. st. Warszawy
ul. Senatorska 14r 14, tel. 26-57-52
00-082 Warszawa

Warszawa, dnia 13 maja 1975 r.

L. dz. Kls. VIII/680/645/884-1/75

Za dowodem doręczenia,

Nr rejestru Ks. 884

Warszawskie Okręgowe
Zakłady Gazownictwa
ul. Kruczkowskiego 2

DECYZJA

w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków

Na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach
(Dz. U. nr 10 poz. 48), po rozpoznaniu sprawy

oraz na podstawie art. 62 ust. 2 i 99 k.p.a. oraz art. 99 ust. 1 ustawy z dnia
25 stycznia 1958 r. o Radach Narodowych /Dz. U. Nr. 47/1973 poz. 277/
Z a r z ą d z a m

wpisanie do rejestru zabytków Miasta Stołecznego Warszawy

zespołu budynków gazowni przy ul. Kasprzaka 25, w skład którego wchodzi:
kotłownia z kominem, wieża ciśnień, remiza straży pożarnej, budynek biurowy koło
wieży ciśnień, oczyszczalnia systemu III, oczyszczalnia systemu IV, tłocznia gazu
/aparatuwnia/, oczyszczalnia systemu I+II, dwa zbiorniki gazu, amoniakalnia, budynek
z wagą koksu.

Decyzji niniejszej nadaje na podstawie art. 100 § 1 KPA rygor natychmiastowej wykonalności, po-
nieważ jest to niezbędne ze względu na

dobro obiektów

Decyzja niniejsza jest ostateczna.

Uzasadnienie:

Obiekty te wchodziły w skład pierwotnego założenia Gazowni II na Woli i powstały
w latach 1888-1900. Reprezentują rzadkie już na terenie Warszawy i kraju formy
budownictwa przemysłowego o wystroju zewnętrznym nawiązującym do historyzmu oraz
zachowany prawie bez zmian układ przestrzenny związany z technologią produkcji gazu.

Załącznik: 1 egz. pouczenia

Otrzymuje do wykonania:

Gazownia Warszawska

ul. Kasprzaka 25

Do wiadomości -

Minist. Kultury i Sztuki,
Zarząd Ochrony Zabytków.

Z upow. PREZYDENTA
MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY

dr Lech Krzyżanowski
Konservator Zabytków
m. st. Warszawy

wpisującej do rejestru zabrytek:
Zespół Gazowni Warszawskiej, położonej w
Warszawie przy ul. Kasprzaka 25 wraz z
otoczeniem, zachowaną zielenią i nawierzchnią
ciągów komunikacyjnych

Wpisane decyzją z dnia 13.05.1975

Granice otoczenia

- A. Zbiornik gazu, ok. 1900
B. Zbiornik gazu, 1886-1888
C. Amonia kalina, 1892-1993
D. Odsiarska chłystka I, II, 1895-1898, ok. 1900
E. Budynek wagi, ok. 1900
F. Budynki biurowe, ok. 1900
G. Toczniła gazu, ok. 1900, 1926
H. Aparatowanie i pomiarowa, 1886-1888, ok. 1900
I. Odsiarszalnica system III, ok. 1900
J. Wieża chłodziar z termiz strażacka, ok. 1900
K. Komin piecowy, 1927-1931
L. Piecownia Glover-West, 1927-1931
M. Fotelownia, 1886-88, ok. 1900
N. Fotelownia, ok. 1900
O. Magazyn centralny, 1886-1888
P. Nafcielnia rowna, ok. 1900
Q. Wartsztal, ok. 1900
- Pr. Budynki administracyjne 1930**
- S. Benzocłownia, 1927
T. Kalendarz, ok. 1900
U. Centrala elektryczna, 1912-23
W. Budynki dla stacji i powozowni, 1886-1888
X. Budynki mieszkalne, 1886-1888, 1906
Y. Budynki mieszkalne, 1886-1888, ok. 1900
Z. Budynki mieszkalne, 1886-1888, ok. 1900
- budynki objęte**

- budynek objęty wnioskiem